

módon viselkedett az amerikaiakkal szemben.⁴³

Az ő megfogalmazásában a béke és egyetértés már nem olyan feltétel nélküli, mint az előző levelében: „Semmifajta barátság sem tud hosszútávon fennmaradni, míg Japán nem tesz le arról, hogy az amerikaiakkal ellenséggént bánjon” – írta.⁴⁴

Perry második levele

A levél mellett átadott fehér zászló és Perry hozzá fűződő üzenete figyelmeztette a japán felet arra, hogy ha fegyveres összetűzésre kerülne sor, akkor az amerikai hajók győzelmet aratnának. A fehér zászló kitűzésével azonban fegyvernugyvást kérhetnek majd a legyőzött japánok.

A levelek hangneme közti különbség Burcin szavaival élve: „(...) akár szándékosan akár nem, komolyan összezavarta a japán kormányzatot”.⁴⁵

A levelek fogadtatása

A széthúzások, gazdasági és szociális feszültségek által sújtott bakufuban a shōgun helyett a tanácsosok jutottak egyre nagyobb hatalomhoz. Egyikük, az 1845 óta vezető tanácsosként komoly hatalommal rendelkező Abe Masahiro 阿部 正弘 volt az, aki a külföldiek ügyeivel foglalkozott. Schroeder jellemzése alapján „nem olyan erős jellemű egyéniség volt, aki megegyezést elérve választ adott volna egy válságra”.⁴⁶ A törekény kormányzati helyzetet az sem javította, hogy augusztus 25-én elhunyt az addigi shōgun, Ieyoshi 家慶. Utóda a 39 éves Iesada 家定 lett.⁴⁷

Az amerikai hajók távozását követően a bakufu olyat tett, amire korábban nem volt példa: kikérte a daimyók véleményét a Perrynek adandó válaszról. Ehhez egy Japánban máig gyakorta használt módszert, a körlevél kiküldését választotta. A daimyók pedig egyénileg fejezhették ki a véleményüket.⁴⁸

A beérkezett válaszok nagyfokú megosztottsága mindenki számára nyilvánvalóvá tette a rendszerben rejlő feszültségeket. Sok pártolója akadt az amerikaiaktól való elzárkózásnak és a feléjük való nyitásnak is. Az előbbieket egyik szószólója Tokugawa Nariaki 徳川 斉昭, Mito daimyója, míg a másik csoporté Ii Naosuke 井伊 直弼, Hikone daimyója volt.

Tokugawa Nariaki a levelében tíz indokot sorolt fel az idegenekkel vívandó háború mellett. A külföldiekkel való megegyezés esetén többek közt óva intett a kereszténység újbóli megerősödésétől, a japán fémkészlet csökkenésétől és az akkori társadalmi rendet felforgató nyugati hatásoktól. Véleménye szerint az addigi történelme során a külföld felé „katonai eltökéltséget és vitézséget” mutató Japánnak fel kellett készülnie partjainak védelmére, és a bakufunak határozottan ki kellett állnia az amerikaiak ellen. Ha azonban teljes mértékben kiszolgáltatná az amerikaiak érdekeit, akkor „a hatalmas urak fölötti irányítását veszélyeztetné” és a

⁴³ A kereskedni akaró *Morrison*ra lőttek a partvédő ütegek, a *Lagoda* és *Lawrence* bálna-vadász hajók legénységét pedig foglyul ejtették a japán hatóságok. Burcin 5., 31., 35.

⁴⁴ Spalding 163.

⁴⁵ Burcin 70.

⁴⁶ Schroeder 202.

⁴⁷ Ken Yamaguchi; Ernest Mason Satow (transl.): *Kinsé Shiriaku*. F.R. Wetmore & Co., Yo-kohama, 1876. 2.

⁴⁸ A körlevél máig használt módszeréről lásd: Danian Zhang – Kenji Kuroda: *Beware of Japanese Negotiation Style: How to negotiate with Japanese Companies*. *Northwestern Journal of International Law & Business*, 1989. 10. sz.

köznép soraiban nagy feszültséget keltene.⁴⁹

Ii Naosuke ezzel szemben az elzárkózás folytatásának lehetetlenségére hívta fel a figyelmet. Az önvédelmi háborút sürgetőknek válaszul felvetette a fegyverzetbeli hiányosságokat: 1609 óta tiltották az 500 石 *kokunál*⁵⁰ nagyobb űrméretű hadihajók építését, így a tengeren nem volt lehetőség az Egyesült Államok haditengerészetével felvenni a versenyt. Ezért időleges kiegyezés keretében érdemesnek látta a felesleges készletekből ellátni az amerikai hajókat és segíteni a hajótörötteket. A technológiai lemaradást és a tengeri flotta hiányát pedig holland segítséggel rövidtávon leküzdhetőnek találta. Véleménye szerint a sakoku előtt alkalmazott kereskedelmi rendszer felélesztésével pedig a külföldieket megkerülve kapcsolatot teremthetnek a világgal, miközben partvédelmüket fejlesztik. Javaslatait azzal tette elfogadhatóbbá, hogy azokkal az újabb keresztényellenes törvények és a külföldiek kitiltásának alapjait lehet megeremteni.⁵¹

Japán válasz

A két csoport között álltak azok, akik belátták, hogy az idegenek „elűzése nem lehetséges”, de Japánnak nem szabad feladnia álláspontját. Abe ezzel a középúttal szimpatizálva, a következő tárgyalásokon minimális engedményekkel akarta elkerülni a háborút.⁵² Ebben a szellemben adták át Perrynek 1854-ben a japán választ, melyben a shōgun halálára és az ősi törvények erejére hivatkozva kifejezték, hogy nem tudják elfogadni az összes amerikai követelést, azonban egy kijelölt kikötőben a hajók ellátását és a partjaikon hajótöröttekkel való emberséges bánásmódot vállalják. A kikötő megnyitásáig, öt éven át pedig a hollandokhoz hasonlóan Nagaszakiban kívánták az amerikai hajókat ellátni.

A fegyveres összetűzéssel való fenyegetés hatására megkezdtek a japán védelem felkészítését. Tokugawa Nariaki vezetésével októberben Shinagawában elkezdtek egy új erődtítést építeni a főváros védelmében, és a daimyókat felhatalmazták arra, hogy hadihajókat építsenek. A tüzérségi és kézi fegyverek kezelésének forradalmasítására a házi őrizetből kiengedett Takashima Shūhan 高島秋帆 vezetése alatt került sor. A Nagaszakiban eltanult holland módszert alkalmazva megalkotta az európai rendszerű japán tüzérséget.⁵³

A kanagawai egyezményhez vezető út

1854. január 25-én érkezett meg Perry Nahába, majd onnan február 13-án az Edo-öbölbe. A Kurokawa Kahei 黒川嘉兵⁵⁴ vezette delegációval tárgyalva Yokohamát 横浜 jelölték ki a következő találkozó helyszínéül. A március 8-i fogadáson a bakufu részéről Hayashi Akira 林 義 miniszter⁵⁵ átadta az elnöknek szánt választ, Perry pedig az 1844-es *Wangxià*-szerződés alapján megszerkesztett szerződéstervezetet.⁵⁶

⁴⁹ Lu 282–286.

⁵⁰ Mértékegység az űrméret jelölésére. 500 koku 90 200 literrel egyenlő.

⁵¹ Lu 286–288.

⁵² Schroeder 220.

⁵³ Yamaguchi 2–3.

⁵⁴ Uruga helyettes kormányzója volt.

⁵⁵ Hayashi Akira a Daigaku-no-kami 大学頭 rangot viselte, az oktatásért és a bürokráciáért felelt.

⁵⁶ De-min Tao: Negotiating Language in the Opening of Japan: Luo Sen's Journal of Perry's 1854 Expedition. *Japan Review*, Vol. 17, 2005. 93.; Schroeder 224.